

Verdieping Utrecht Inclusief deel 2: inzet van de armoederegelingen

1. Uitkomsten onderzoeken

Uit de evaluatie van de pilot levensgebeurtenissen¹, de minima effectrapportage (MER)² van het Nibud en landelijke rapporten van het afgelopen jaar³ komen een aantal interessante bevindingen.

- **U-Pas en collectieve ziektekostenverzekering voor minima (CZM) hebben positief effect**

De uitbreiding van het U-pas Kindpakket heeft een positief effect op de groep die de armoedeaanpak het hardst nodig hebben, ouders met schoolgaande kinderen. De uitbreiding van de premiebijdrage in de CZM naar 125% van het sociaal minimum pakt goed uit voor alle onderzochte huishoudens op 125%.

- **Structureel inkomenstekort bij mensen uit bepaalde huishoudens**

De gemeente heeft het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) gevraagd om een MER uit te brengen, toegespitst op de Utrechtse situatie. Het Nibud is gespecialiseerd in huishoudfinanciën. Zowel het rijk als gemeenten maken gebruik van de onderzoeken, rapporten en normen van het Nibud. Hierdoor hebben we de beschikking over cijfers die gebaseerd zijn op dezelfde modellen en onderzoeksmethoden als de cijfers waarmee de rijksoverheid werkt. Bovendien kunnen we onze cijfers objectief vergelijken met die van andere gemeenten.

Uit de MER blijkt dat er groepen mensen zijn die niet rond kunnen komen van hun inkomen uit werk en/of uitkering. Dit betekent dat zij het basispakket en restpakket zoals geformuleerd door het Nibud niet kunnen betalen, ondanks dat zij maximaal gebruik maken van de landelijke en lokale regelingen die er zijn. Het gaat om:

- Alleenstaanden (alleen bij inkomen op 100% van de bijstandsnorm)
- Alleenstaanden met kinderen op de middelbare school (bij inkomen op 100, 110 en 125%)
- Stel met of zonder kinderen (bij inkomen op 100, 110 en 125%)

Voor een stel met twee kinderen op de middelbare school met een inkomen op 100% en een stel met vier kinderen met een inkomen op 100 en 110% geldt zelfs dat zij het basispakket al niet kunnen betalen.

Alle genoemde huishoudens zijn jonger dan de pensioengerechtigde leeftijd. Voor hen is de basis niet op orde. Voor deze groepen is dit al het geval bij toepassing van het oude beleid (vóór 2016). Zij gebruikten veelal de Individuele inkomenstoelage (IIT) om iets beter rond te kunnen komen.

Wat verstaat het Nibud onder basis- en restpakket?

Het basispakket: alle uitgaven die als noodzakelijk kunnen worden beschouwd, zoals kosten voor wonen, kleding, voeding, gezondheid, zekerheid (verzekeringen) en informatie (telefoon, internet en tv).

Het restpakket: het bedrag dat overblijft nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan. Het is bestemd voor de meer vrije bestedingen als sociale participatie (bijvoorbeeld kosten voor vervoer, bezoek ontvangen, zakgeld voor kinderen, reiskosten woon-werkverkeer, vakantie of sporten).

¹ Bron: Ruig, L. Witkamp, A. en Haal, L. (2016), Een steun in de rug. Evaluatie van de proef aanpak levensgebeurtenissen. Panteia/De Beleidsonderzoekers: Utrecht.

² Bron: Minima-effectrapportage gemeente Utrecht 2016. De invloed van landelijke en gemeentelijke maatregelen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens. Nibud: Utrecht.

³ Een Lang tekort, langdurige armoede in Nederland, Sociaal Cultureel Planbureau. De Verdeelde Triomf, Verkenning van stedelijk-economische ongelijkheid en opties voor beleid, Planbureau voor de leefomgeving

Een deel van de uitgaven in het restpakket kunnen worden gecompenseerd door de naturaverstrekingen van de U-pas, voor bijvoorbeeld sport en cultuur. Via de U-pas wordt niet direct geld gegeven aan de gebruikers.

De veranderingen in de nieuwe armoedeaanpak (het U-pas Kindpakket en de uitbreiding van de eigen bijdrage voor de CZM van 110 naar 125%) hebben een positief effect, maar nog steeds komen ze niet rond.

Andere huishoudtypen blijken wel goed rond te kunnen komen, dit zijn alleenstaande ouders met jonge kinderen en alle huishoudprofielen gericht op ouderen, dus met en zonder zorgvraag. Daarnaast kunnen onderzochte huishoudtypen van ouderen rondkomen, ook wanneer zij geen energieregeling hebben.

Er zijn twee belangrijke oorzaken voor het feit dat voor bovenstaande groepen niet rond kunnen komen:

1) Inkomensbasis is niet op orde

Uit de door het Nibud uitgevoerde MER blijkt dat de hogere bijstandsnorm voor een stel (gehuwd of samenwonend) veelal niet voldoende is om de kosten die twee volwassenen moeten dragen op te vangen, zoals de kosten van de zorgverzekering, kleding en voeding. Daarnaast hebben stellen met kinderen met nog grotere tekorten te maken. De kosten van met name oudere kinderen worden niet volledig gecompenseerd door (leeftijdsafhankelijke) kindgebonden toeslagen vanuit het rijk. Dit is niet alleen een Utrechts beeld, het Nibud ziet dit ook in landelijke koopkrachtberekeningen.

Naast de hoogte van het inkomen, is het ook het tijdig aanvragen en ontvangen van toeslagen belangrijk. De behandeling van een aanvraag als huurtoeslag of zorgtoeslag duurt vaak minimaal een maand. Als het niet ruim van tevoren wordt aangevraagd, ontstaan er problemen bij de betaling van de eerste termijn. Regelmatig ontvangen wij signalen dat mensen onvoldoende gebruik maken van de toeslagen, zij vinden het systeem ingewikkeld of zijn soms zelfs terughoudend met aanvragen uit angst om fouten te maken. Fouten blijken zeer traag hersteld te worden, waardoor mensen bijvoorbeeld lange tijd zonder toeslagen zitten of er verrekeningen plaatsvinden waardoor ze onder het bestaansminimum komen. Mensen in armoede hebben geen financiële buffer waardoor zij hierdoor in de problemen komen.

2) Huur niet passend bij het inkomen, het zogenaamde scheefwonen

Een andere belangrijke oorzaak van het niet goed rondkomen is dat de huur niet altijd passend is bij het inkomen. In de MER is gerekend met de gemiddelde huur in Utrecht van €490 voor eenpersoonshuishoudens en €575 voor meerpersoonshuishoudens. Deze ligt iets hoger dan het landelijke gemiddelde. Daarnaast zijn de begrotingen ook doorgerekend met een huur op de aftoppingsgrens en de maximale huurgrens⁴. Het verschil in de begrotingen tussen een gemiddelde huur en huur op de aftoppingsgrens is niet zo groot. De hogere huur wordt voor een groot deel gecompenseerd door de huurtoeslag. De MER laat zien dat wanneer mensen een huur hebben die richting de maximale huurgrens gaat, het tekort op de maandelijkse begroting fors toeneemt. Zij wonen dan in feite veel te duur voor hun inkomen. Met name bij alleenstaanden drukt een hogere huur fors op de begroting. De afbouw van het woonlastenfonds heeft de meeste invloed bij deze groep mensen.

De invoering van het passend toewijzen in combinatie met prestatieafspraken tussen de gemeente en de corporaties over het bij mutatie verlagen van de huurprijzen, moeten leiden tot een verbetering van de betaalbaarheid van het huren.

⁴ De aftoppingsgrenzen zijn huurprijsgrenzen waarboven ontvangers van de huurtoeslag nog maar een gedeelte van hun huur gesubsidieerd krijgen. Deze grenzen zijn gebaseerd op de wet op de huurtoeslag. De aftoppingsgrens ligt voor een- en tweepersoonshuishoudens op €586,68 en voor meerpersoonshuishoudens op €628,76 per maand. De maximale huurgrens is voor alle huishoudens gelijk en ligt op €710,88 per maand.

- **Gerichte preventieve ondersteuning bij incidenten is zinvol**

De pilot levensgebeurtenissen laat zien dat gerichte ondersteuning mensen helpt. Deelnemers gaven aan dat de informatie in de workshop op het juiste moment werd geboden en hen overzicht en ruimte gaf, onder andere door nuttige tips over bezuinigen, financiële regelingen en het maken van overzichten van de maandelijkse in- en uitgaven. De workshops waren een laagdrempelige ingang en trokken voor een deel een nieuwe groep aan: mensen die relatief zelfredzaam zijn en proactief, maar zich wel zorgen maken over hun financiële situatie omdat ze hun inkomsten zien verminderen. Dit is een groep mensen die na een levensgebeurtenis voor het eerst geconfronteerd wordt met 'het systeem' van armoederegelingen en moeite heeft om daarin wegwijs te worden. Veel mensen zijn doorgegaan naar een uitgebreidere vervolgcursus. Zoals de cursus 'grip op je financiën en administratie'.

Ook het gripbudget gaf voor een deel van de groep rust en ruimte; het fungeerde als 'spaarpotje' om te kunnen participeren of voor onverwachte uitgaven. Het was opvallend dat er niet altijd sprake was van een inkomensdaling als gevolg van de levensgebeurtenis. Daarnaast geeft geen van de geïnterviewde deelnemers aan specifieke kosten te hebben gemaakt ten gevolge van de levensgebeurtenis. Voor een ander deel van de groep was het gripbudget vooral een middel om een deel van de schulden te betalen. Dit betreft een groep mensen die structureel geld te kort komt, langdurig van een laag inkomen moet leven of al betrekkelijk hoge schulden heeft. In feite is bij hen de basis niet op orde.

- **Armoede is voor iedereen anders**

De uitkomsten van de onderzoeken en ontwikkelingen bevestigen het uitgangspunt van de vernieuwde armoedeaanpak: de effecten van het hebben van een laag inkomen is voor iedereen anders. Iedereen heeft iets anders nodig om verder te komen.⁵ Dit pleit voor meer maatwerk en keuzevrijheid.

⁵ Dit sluit aan bij de toespraak van P.H. Donner "Van gelijkheid naar 'ieder het zijne'" op het Voorjaarscongres Divosa 2016: <http://www.divosa.nl/verslag-divosa-voorjaarscongres-2016#piet-hein-donner>

3) Verdieping inzet armoederegelingen in 2017

De basis op orde, ondersteuning gericht op diverse leefgebieden

Meedoen:

Op 1 juli 2016 is het U-pas Kindpakket geïntroduceerd. Kinderen krijgen een bedrag dat ze aan verschillende participatiedoelen kunnen besteden, zoals sport-, cultuur- of schoolactiviteiten, een fiets, computer/laptop of tablet. De hoogte van het budget hangt af van de leeftijd van het kind en welk onderwijs het kind volgt, omdat de kosten per leeftijdscategorie verschillen. Met deze nieuwe budgetvorm heeft een kind meer keuzevrijheid. Het komende jaar hebben we aandacht voor het verdere verbetering van het Kindpakket.

Ook voor volwassenen zetten we in op verdere versterking van de U-pas. Dit doen we onder andere door de bredere definitie van meedoen te hanteren, zoals geformuleerd bij het doel van de armoedeaanpak. Zo erkennen we dat meedoen niet alleen door sport en cultuur kan, maar ook op andere manieren. Hiermee kunnen we een breder aanbod toevoegen aan de U-pas dat beter aansluit bij de behoefte van U-pashouders. Dit aanbod kan ook incidenteel van aard zijn, zoals een cursus in bibliotheek of een eenmalige yogales. Voorheen bestond het aanbod alleen uit structurele sport- en cultuuractiviteiten. Vanaf het najaar 2016 wordt er al een laagdrempelig OV product toegevoegd aan de U-pas, zodat mensen met een deel van hun U-pasbudget in de bus en tram in Utrecht kunnen reizen. Ook vinden we het belangrijk dat mensen zich op de fiets kunnen verplaatsen in de stad. Bij de aanbesteding van de opkoopregeling van fietsen uit het fietsendepot van de gemeente wordt de verplichting opgenomen om een gereduceerd tarief aan te bieden aan mensen met een U Pas. De aanbesteding is gestart en wordt zo snel mogelijk gepubliceerd. Bij de verdere uitbreiding van het aanbod, hebben we speciale aandacht voor jongeren en ouderen.

Gezondheid:

Met de Collectieve ziektekostenverzekering voor minima (CZM) bieden we een goede verzekering voor zorgkosten. Er zijn drie aanvullende pakketten waardoor er een verzekering is voor mensen met lage, normale en hoge zorgkosten (resp. AV1, AV2 en AV3). AV1 is ook toegankelijk voor mensen die te maken hebben met de bronheffing via Zorginstituut Nederland. Zowel in AV2 als AV3 is het eigen risico gedekt en wordt vanuit de gemeente een maandelijkse bijdrage aan de premie betaald. Voor de AV3 is deze hoger door de inzet van een deel van de Wtcg/CER middelen⁶. Het versterken en verbeteren van de CZM is een continu proces. Elk jaar onderhandelen we met de zorgverzekeraar over de inhoud van de pakketten.

Woonkosten:

Met ingang van 2016 is de wetwijziging passend toewijzen van kracht. Dit draagt bij aan minder scheefheid. De gemeente heeft met de woningcorporaties prestatieafspraken gemaakt over verbeteren van de betaalbaarheid en het vergroten van de omvang van de sociale woningbouwvoorraad. Momenteel zijn er gesprekken met woningcorporaties over huurverlaging voor de groep mensen met een laag inkomen die een huur betalen boven de aftoppingsgrenzen. Voor mensen die in deze groep vallen en gebruik maakten van het woonlastenfonds is een pas op de plaats gemaakt bij de afbouw van het fonds. Zij behouden hun bijdrage tot er helderheid is over een huurverlaging.

Huishoudens die een huur hebben onder de aftoppingsgrenzen hebben in principe een huur die past bij hun inkomen. Wanneer zij gebruik maakten van het woonlastenfonds, wordt deze geleidelijk in 5 jaar afgebouwd. Indien in individuele gevallen financiële problemen dreigen te ontstaan bieden we ondersteuning. Zij kunnen hiervoor in eerste instantie terecht bij de buurtteams voor ondersteuning en hulp gericht op grip krijgen op de

⁶ De landelijke regelingen Wet tegemoetkoming chronisch ziekten (Wtcg) en Compensatie regeling eigen risico (CER) zijn afgeschaft en het budget is met een korting overgeheveld naar de gemeenten. In Utrecht wordt de helft ingezet binnen de armoedeaanpak.

nieuwe financiële situatie. Indien daaruit blijkt dat financiële ondersteuning noodzakelijk is, is bijzondere bijstand mogelijk en kunnen tijdelijke maatwerkafspraken worden gemaakt.

Inkomen:

De Individuele inkomenstoeslag (IIT) blijft voorlopig behouden voor mensen onder de AOW-gerechtigde leeftijd die langdurig (3 jaar of langer) een laag inkomen hebben (max. 110% van bijstandsnorm). Wel passen we de IIT bedragen aan op basis van de MER. Daarmee zetten we de beschikbare middelen gericht in op de groepen mensen die de basis niet rond krijgen. In tabel 2 worden de bedragen genoemd.

De IIT is een generieke voorziening die niet goed past in ons streven naar maatwerk en een incidentele, op de persoon gerichte, armoedeaanpak. De noodzaak en inzet van de IIT zal in 2018 worden geëvalueerd waarbij we streven naar beëindiging per 1-1-2019.

De enige manier om mensen met een geldbedrag (zonder een concreet bestedingsdoel) te compenseren binnen de kaders van de Participatiewet is via de IIT. De voorwaarden voor de IIT zijn wettelijk bepaald en worden jaarlijks getoetst:

- langdurig een laag inkomen

De aanvrager heeft in de 36 maanden voorafgaand aan de aanvraag een inkomen van maximaal 110% van de geldende bijstandsnorm. De gegevens worden zoveel mogelijk uit Suwinet gehaald. Indien nodig worden jaaropgaven, belastingaangiften en maandspecificaties/loonstroken opgevraagd.

- geen in aanmerking te nemen vermogen

De vermogensgrens is dezelfde als die voor de bijstandsuitkering. Als iemand een uitkering van W&I heeft zijn deze gegevens bekend, anders worden ze opgevraagd.

- niet dakloos of verblijvend in een inrichting, niet studerend en nog niet de AOW-leeftijd hebben bereikt

Deze groepen worden door de wet uitgesloten voor IIT.

- omstandigheden van de persoon

We stellen vast of de aanvrager zicht heeft op inkomensverbetering. De toekenning vindt op individuele basis plaats en op voorwaarde dat is gebleken dat iemand zich voldoende heeft ingespannen om de inkomenspositie te verbeteren, met uitzondering voor personen die arbeidsongeschikt zijn of vrijgesteld zijn van de arbeids- en sollicitatieverplichting. De bedoelde inspanning wordt jaarlijks getoetst. De werkgeversdienstverlening van Werk en Inkomen is erop gericht om mensen die een uitkering aanvragen (of hebben) zoveel mogelijk te laten meewerken en meedoen. Activeren naar betaald werk is altijd het uitgangspunt in de begeleiding van bijstandsgerechtigden. Afhankelijk van iemand mogelijkheden, stellen we eisen aan het werk (additioneel of regulier), de mate van begeleiding en het verplichtende karakter. Werk dat klanten doen, is gericht op ontwikkeling en doorstroom. Ook taalbeheersing en vrijwilligerswerk komen daarbij aan bod. Met name bij gezinnen met kinderen heeft het ontbreken van een op eigen kracht verdiend inkomen een sterk negatieve invloed op toekomstige kansen van de kinderen.

Voor het vaststellen van de hoogte van de IIT gaan we uit van het restpakket. In het restpakket zijn de kosten opgenomen om deel te kunnen nemen aan de maatschappij. Het belangrijkste doel van de armoedeaanpak is immers dat mensen mee kunnen doen in de maatschappij. Juist voor mensen met een laag inkomen is het belangrijk om te kunnen participeren omdat dit vaak gepaard gaat met schaamte en leidt tot sociaal isolement. Zo blijkt uit onderzoek⁷ dat kinderen in bijstandsgezinnen vaker sociaal zijn uitgesloten. Zij zitten minder vaak op sport of muzieklés, maken bijna nooit uitstapjes, spreken liever niet thuis af met vrienden, zijn vaker weleens geschorst van school en hebben vaker geen geld voor een verjaardagsfeestje.

Het restpakket is samengesteld door het Nibud in combinatie met het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP). Het is een samenstelling van activiteiten die onder sociale participatie en ontspanning vallen. Er zijn bedragen vastgesteld die een alleenstaande minimaal hiervoor nodig heeft. Met behulp van equivalentiefactoren heeft

⁷ Onderzoek Genoeg om van te leven (SCP/Nibud 2009)

het SCP de kosten voor overige huishoudens berekend. In tabel 1 wordt toegelicht wat mensen nodig hebben om het restpakket te kunnen betalen en hoeveel zij tekort komen.

Tabel 1. Toelichting normbedragen restpakket (bedragen per maand)

	Normbedrag restpakket voor sociale participatie*	Normbedrag overig restpakket**	Compensatie restpakket door U-Pas	Tekort per maand op basis van de MER op 100% van het sociaal minimum
Alleenstaande onder AOW-gerechtigde leeftijd	€ 99	€ 17	€ 10	-€ 16
Alleenstaande ouder met 2 kinderen van 14 & 16 jaar	€ 213	€ 61	€ 83	-€ 113
Paar zonder kinderen	€ 156	€ 17	€ 20	-€ 138
Paar met 2 kinderen van 3 & 5 jaar	€ 247	€ 55	€ 17	-€ 128
Paar met 2 kinderen van 14 & 16 jaar	€ 270	€ 61	€ 93	-€ 307

* Restpakket Sociale Participatie: contributies, abonnementen, bezoek ontvangen, op bezoek gaan, vervoer, vakantie, uitgaan

** Overig restpakket: zakgeld voor de kinderen, kosten voor woon- werkverkeer, een huisdier

De voorgestelde bedragen voor de IIT staan in tabel 2. Om de IIT bedragen te bepalen hebben we gekeken naar het te kort op basis van de MER, het bedrag dat mensen uit huishoudens in de afgelopen jaren vanuit IIT hebben gekregen en het beschikbare armoedebudget. We houden rekening met de armoedeval als mensen meer gaan verdienen. Daarmee willen we voorkomen dat iemand er financieel op achteruit gaat wanneer iemand meer gaat verdienen.

Tabel 2. IIT bedragen voor 2017 (bedragen op jaarbasis)

Gezinssamenstelling	Tekort per jaar op 100% basis- en restpakket	Tekort per jaar op 100% op alleen basispakket	Bedrag IIT per jaar	Bedrag IIT in 2016
Alleenstaande onder AOW-gerechtigde leeftijd	€192	€0	€250 (Afbouw naar €200 in 2018)	€378
Alleenstaande ouder met jongere kinderen < 12 jaar	€0	€0	€300 (Afbouw in twee jaar naar €0)	€486
Alleenstaande ouder met minimaal 1 kind ≥ 12 jaar	€1356	€0	€600	€607
Stel zonder kinderen	€ 1656	€ 0	€ 560	€ 540
Stel met jonge kinderen < 12 jaar	€1536	€0	€560	€540
Stel met minimaal 1 kind ≥ 12 jaar	€3684	€576	€800	€607

Bij alleenstaanden wordt het tekort door de IIT volledig gerepareerd. Deze kunnen met de IIT het volledige restpakket betalen. Dat geldt ook voor alleenstaande ouders met jonge kinderen. De regeling wordt voor hen zorgvuldig afgebouwd, zodat mensen de tijd krijgen om te wennen aan de nieuwe situatie. De andere

huishoudtypen in deze tabel zullen keuzes moeten maken binnen het restpakket. Bij stellen met jonge kinderen en stellen met minimaal 1 kind ouder dan 12 jaar is wel een armoedeval tussen 110% en 125%. Uit de MER blijkt echter duidelijk dat extra financiële ondersteuning voor hen nodig is om niet door het ijs te zakken, zij hebben een fors tekort. Voor een stel met twee kinderen op de middelbare school met een inkomen op 100% en een stel met vier kinderen met een inkomen op 100% en 110% geldt zelfs dat zij het basispakket al niet kunnen betalen. Het argument om mensen niet door het ijs te laten zakken weegt dan zwaarder dan de armoedeval. Over twee jaar bepalen op basis van een volgende MER of de bedragen aangepast kunnen worden. Tabel 3 geeft inzicht in de armoedeval tussen 100% en 110% en tussen 110% en 125%.

Tabel 3. Toelichting armoedeval

Gezinssamenstelling	Bedrag IIT per jaar	Saldo per maand op 100% met IIT	Saldo per maand op 110% met IIT	Saldo per maand op 125% (dus zonder IIT)
Alleenstaande onder AOW-gerechtigde leeftijd	€250	€5	€33	€34
Alleenstaande ouder met jongere kinderen < 12 jaar	€300	€113	€114	€168
Alleenstaande ouder met minimaal 1 kind ≥ 12 jaar	€600	€-63	€-31	€17
Stel zonder kinderen	€560	€-91	€-51	€-41
Stel met jonge kinderen < 12 jaar	€560	€-81	€-48	€-58
Stel met minimaal 1 kind ≥ 12 jaar	€800	€-240	€-207	€-237

Groen = geen armoedeval, rood = armoedeval

We streven ernaar de IIT over twee jaar helemaal te kunnen stoppen. Dit is afhankelijk van uitkomsten uit de landelijke lobby. We verwachten in ieder geval een afname van de grootte van de groep. In 2015 maakten 5.715 huishoudens gebruik van de IIT, zie tabel 4. In twee jaar tijd wordt de IIT voor alleenstaande ouders met jongere kinderen afgebouwd. Daarnaast zal de ondersteuning richting alleenstaanden afnemen, omdat we het bedrag van de IIT verlagen. Dit is veruit de grootste groep die nu gebruik maakt van de IIT.

Tabel 4. Aantal toekenningen IIT in 2015 naar gezinssamenstelling

Gezinssamenstelling	Aantal
Alleenstaande onder AOW-gerechtigde leeftijd	3412
Alleenstaande ouder met jongere kinderen < 12 jaar	795
Alleenstaande ouder met minimaal 1 kind ≥ 12 jaar	358
Stel zonder kinderen of met jonge kinderen < 12 jaar	675
Stel met minimaal 1 kind ≥ 12 jaar	475
Totaal	5715

Uit de MER blijkt dat ouderen en ouderen met een zorgvraag maandelijks rond kunnen komen, ook wanneer zij geen gebruik maken van de energieregeling van €165. Zij hebben geen structurele ondersteuning nodig op het gebied van inkomen. Wel zien we dat er vanuit ouderen behoefte is aan ondersteuning op andere leefgebieden als meedoen en gezondheid. Daarom kiezen we ervoor de ondersteuning voor ouderen juist hierop te richten, zodat het aansluit bij de behoefte. De energieregeling voor ouderen stopt per 2017.

Gericht en incidenteel ondersteunen

Uitbreiden aanpak levensgebeurtenissen: focus op contactmoment.

We breiden de preventieve aanpak rond levensgebeurtenissen uit, waarbij de focus ligt op het bereiken van mensen middels contactmomenten. De workshops rond scheiding en ontslag, zoals gegeven door U Centraal tijdens de pilot periode, zijn een goed voorbeeld. Deze zijn erop gericht mensen te ondersteunen bij het op orde brengen van de financiën. Het verder ontwikkelen en uitbreiden van de aanpak doen we samen met partijen in de stad. We denken daarbij aan een geleidelijke uitbreiding van de levensgebeurtenissen. Partners in de stad noemen hiervoor de volgende levensgebeurtenissen: kind krijgen, verhuizen, 18 jaar worden, arbeidsongeschikt worden en overlijden van een partner.

Wanneer uit de preventieve begeleiding blijkt dat er noodzakelijke kosten moeten worden gemaakt ten gevolge van de levensgebeurtenis, willen we financiële ondersteuning in de vorm van bijzondere bijstand verstrekken. We onderzoeken wat de mogelijkheden zijn binnen de regelgeving van de bijzondere bijstand (bijvoorbeeld of het mogelijk is de bijzondere bijstand toegankelijker te maken voor mensen die een levensgebeurtenis doormaken en een inkomen hebben dat boven het minimum ligt). Wanneer het logischer is om de verbinding te leggen met de maatwerkondersteuning (zie hieronder), doen we dat. Een verbinding leggen met de IIT is helaas niet mogelijk, omdat de wet voorschrijft dat deze regeling alleen mag worden toekend aan mensen die langdurig een laag inkomen hebben.

Het gripbudget zoals uitgevoerd tijdens de pilot levensgebeurtenissen zetten we niet voort. Deze was vormgegeven binnen de kaders van de bijzondere bijstand. Het budget was bedoeld om uit de levensgebeurtenis voortvloeiende bijzondere noodzakelijke kosten te kunnen betalen. Uit de evaluatie van de pilot blijkt dat mensen het budget nuttig hebben besteed ('spaarpotje' voor onverwachte uitgaven of afbetaling van schulden), maar niet specifiek aan kosten die voortvloeien uit de levensgebeurtenis. De noodzakelijkheid die nodig is voor bijzondere bijstand kon in het onderzoek onvoldoende worden aangetoond.

Bijzondere bijstand

Als mensen door bijzondere omstandigheden worden geconfronteerd met onvoorziene kosten die hun draagkracht te boven gaan, kunnen zij een beroep doen op de bijzondere bijstand. De bijzondere bijstand is bedoeld als vangnet en wordt alleen overwogen als er geen voorliggende voorziening is of als deze voorziening ontoereikend is. Bij de vaststelling van de hoogte van de vergoeding, wordt rekening gehouden met de draagkracht van de belanghebbende.

In de loop der jaren is er binnen de bijzondere bijstand in Utrecht een veelheid aan kostensoorten ontstaan met daaraan gekoppeld standaardbedragen. We willen met de bijzondere bijstand beter aansluiten bij het leveren van maatwerk. Een bijdrage zou meer afhankelijk moeten zijn van de individuele situatie. Hiermee willen we een omslag maken van 'recht hebben op' naar 'nodig hebben'. We streven daarom naar een versimpeling van de bijzondere bijstand, waarbij we minder vastleggen in kostensoorten en standaardbedragen. Deze omslag vraagt van zowel inwoners in de stad als uitvoerders van de regeling een verandering. Verschillende vraagstukken komen naar voren, zoals 'hoe voorkomen we willekeur?', 'hoe zorgen we dat mensen niet buiten de boot vallen?' en 'hoe weten mensen waar ze aan toe zijn?'. Daarom zullen we de omslag zeer geleidelijk maken. Door continue te evalueren en leren scherpen we de werkwijze steeds verder aan. Hierbij is goede communicatie richting mensen in de stad essentieel.

Een uitzondering maken we voor de kostensoorten rechtsbijstand en beschermingsbewind. Hiervoor hebben we als gemeente binnen de bijzondere bijstand een wettelijke taak. In de wet is vastgelegd wanneer deze moet worden verstrekt en welke bedragen daaraan hangen. Dit blijven we doen.

Pilot Maatwerkondersteuning

Vanuit de City Deal Inclusieve stad (zie kader) is een vorm van maatwerkondersteuning in ontwikkeling. Dit budget of fonds heeft als doel om maatwerkoplossingen te realiseren voor huishoudens met complexe problematiek op meerdere leefgebieden waar stagnatie optreedt die niet vanuit reguliere middelen kan worden opgelost. Daarnaast is het fonds ook bedoeld voor inwoners die niet in aanmerking komen voor bestaande armoederegelingen, bijvoorbeeld omdat hun inkomen hoger is dan de 110% van het uitkeringsniveau.

Onze wens is om zo min mogelijk regelingen te hebben. Daarom bekijken we over een jaar of er een verbinding te maken is tussen de maatwerkvoorziening en de bijzondere bijstand. Vooralsnog zijn het twee verschillende regelingen, omdat het voor een deel beschikbaar is voor andere doelgroep. Daarnaast gaat de bijzondere bijstand uit van daadwerkelijke gemaakte kosten en het tegengaan van een tekort en is de maatwerkondersteuning gericht op maatwerkoplossingen.

City Deal Inclusieve stad: Ondersteuning vanuit de leefwereld

De City Deal richt zich op inwoners voor wie meedoen naar vermogen niet vanzelf gaat, zij hebben daar ondersteuning bij nodig. Vaak spelen er problemen op meerdere leefgebieden, bijvoorbeeld psychische problemen, problemen met de opvoeding, armoede of schulden. Soms knelt de wet- en regelgeving, het vormt een hindernis voor het effectief oplossen van problemen. De systeemwereld sluit dan onvoldoende aan bij de leefwereld van mensen.

In de City Deal Inclusieve stad bekijken we of regelgeving vereenvoudigd kan worden, zodat flexibiliteit en maatwerk mogelijk is. Het belangrijkste doel is dat ondersteuning beter aansluit bij de leefwereld van inwoners. Utrecht werkt hierbij samen met Leeuwarden, Zaanstad, Enschede, Eindhoven en het Rijk.

4) Overzicht armoederegelingen in 2016 en 2017

Armoederegelingen in 2016	Armoederegelingen in 2017
<p>U-pas: Kindpakket gestart per 1 juli</p> <ul style="list-style-type: none"> - 0-4 jaar: €150 per jaar - 5 t/m groep 8: €275 per jaar - Eerste klas VO: €575 - Na eerst klas VO- 17 jaar: €325 per jaar <p>Volwassenen €120 voor structurele sport en cultuuractiviteiten. Vanaf najaar OV product</p>	<p>U-pas: Doorontwikkeling Kindpakket</p> <ul style="list-style-type: none"> - 0-4 jaar: €150 per jaar - 5 t/m groep 8: €275 per jaar - Eerste klas VO: €575 - Na eerst klas VO- 17 jaar: €325 per jaar <p>Volwassenen €120, aanbod vanuit bredere definitie meedoen.</p>
<p>CZM: inkomen tot 125% premiebijdrage</p> <ul style="list-style-type: none"> • € 78,60 per jaar bij AV 2 • € 168,00 per jaar bij AV3 	<p>CZM: inkomen tot 125% premiebijdrage</p> <ul style="list-style-type: none"> • € ... per jaar bij AV 2 • € ... per jaar bij AV3 <p>Bedragen worden bepaald in het najaar. Streven is minimaal gelijk aan het jaar ervoor</p>
<p>Regeling tegemoetkoming zorgkosten 2016: €200 voor inwoners met hoge zorgkosten en een inkomen tot €39.000</p>	<p>Nader in te vullen, plan volgt in het eerste kwartaal van 2017</p>
<p>Individuele inkomenstoeslag, onder AOW leeftijd, langer dan 3 jaar inkomen max 110%:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alleenstaande: € 378,00 per jaar • Alleenstaande ouder: € 486,00 per jaar • Gehuwden/samenwonenden: € 540,00 per jaar • Gezin met 2 of meer kinderen. Minstens 1 kind is 12 jaar of ouder: € 607,00 per jaar 	<p>Individuele inkomenstoeslag, onder AOW leeftijd, langer dan 3 jaar inkomen max 110%:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alleenstaande: € 250,00 per jaar • Alleenstaande ouder met kinderen < 12 jaar: €300,00 per jaar • Alleenstaande ouder met minimaal 1 kind ≥ 12 jaar: €600,00 • Stel zonder kinderen of met kinderen <12 jaar: € 560,00 per jaar • Stel met minimaal 1 kind ≥ 12 jaar: € 800,00 per jaar
<p>Energierегeling ouderen AOW leeftijd, tot 110%</p> <ul style="list-style-type: none"> • €165,00 per jaar 	<p>-</p>
<p>Woonlastenfonds: inkomen tot 100%</p> <ul style="list-style-type: none"> - Geen instroom meer - Vanaf juli afbouw voor mensen die huren onder aftoppingsgrens - Pas op de plaats voor mensen die huren boven aftoppingsgrens 	<p>Verdere afbouw woonlastenfonds mensen die huren onder aftoppingsgrens</p> <p>Afbouw voor mensen die huren boven aftoppingsgrenzen is afhankelijk van gesprekken met corporaties over huurmatiging.</p>
<p>Bijzondere bijstand: medische kosten in principe niet vergoed, tenzij heel bijzondere situatie.</p> <p>Wettelijk verplicht: beschermingsbewind en rechtsbijstand</p>	<p>Bijzondere bijstand: geleidelijke doorontwikkeling, betere aansluiten bij maatwerk, streven naar versimpeling door minder standaard kostensoorten en bedragen.</p> <p>Wettelijk verplicht: beschermingsbewind en rechtsbijstand</p>
<p>Pilot levensgebeurtenissen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Preventieve ondersteuning - GRIP budget van €400,00 	<p>Aanpak levensgebeurtenissen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Geleidelijke uitbreiding preventieve ondersteuning, contactmoment. - Financiële ondersteuning bij noodzakelijke kosten via bijzondere bijstand
	<p>Start maatwerkondersteuning</p>

5) Uitgebreid Financieel overzicht armoedeaanpak

(bedragen x € 1.000)	2016	2017	2018	2019 en verder
Armoederegelingen	13.373	15.190	15.190	13.059
Upas	2.475	2.525	2.675	2.675
U-pas uitvoeringskosten	760	760	760	760
U-pas participatiebudget kinderen	1.415	1.465	1.465	1.465
U-pas sportbudget volwassenen	300	300	450	450
Collectieve ziektekostenverzekering minima	2.373	2.790	2.940	2.940
Premiebijdrage CZM (incl Wtcg middelen) (1)	1.270	1.675	1.825	1.825
Wtcg/CER gelden nog in te vullen	1.103	1.115	1.115	1.115
Transitie van oud naar nieuw	3.875	4.160	4.025	3.044
Pilot levensgebeurtenissen	381			
Uitbouw Preventie deel levensgebeurtenissen		500	775	844
Individuele Inkomenstoelag	2.250	2.300	2.000	1.900
Energiekostenregeling ouderen	200	0	0	0
Woonlastenfonds / woonkostentoeslag	644	560	450	300
Onderhandeling woningcorporaties huurverlaging (2)	400	800	800	
Bijzondere bijstand (vangnet)	4.650	5.715	5.550	4.400
Beschermingsbewind (3)	3.400	4.165	3.500	2.500
Kosten tbv levensgebeurtenissen		300	800	650
Overige kostensoorten	1.250	1.250	1.250	1.250
Aandacht voor schulden (4, 5)	1.139	1.139	1.139	1.139
Contract Stadsgeldbeheer	1.024	1.024	1.024	1.024
Schuldhelpverlening ondernemers (Menzing en Partners)	10	10	10	10
Inzet uitstroom beschermingsbewind / alternatief aanbod	150	150	150	150
Stimuleren inzet vrijwilligers	40	40	40	40
Bijdrage Noodfonds	15	15	15	15
Kosten saneringskredieten	80	80	80	80
Ontvangsten saneringskredieten	-180	-180	-180	-180
Stimuleren maatschappelijke allianties en initiatieven	145	145	145	145
Subsidies	100	100	100	100
Verbinden partners rond brede aanpak	20	20	20	20
Weekje weg voor minima	25	25	25	25
Overige kosten	115	115	115	115
Onderzoek	30	30	30	30
Overig kosten	85	85	85	85
TOTAAL	14.772	16.589	16.589	14.458

(1) Aan het programma is uit de loon en prijscompensatie van het gemeentefonds 0,405 miljoen euro toegevoegd;

(2) Bij de Voorjaarsnota (VJN) 2016 is aan het woonlastenfonds 0,4 miljoen voor 2016 en 0,8 miljoen voor 2017 en 2018 toegevoegd;

(3) Bij de VJN 2016 is aan de bijzondere bijstand, onderdeel beschermingsbewind, 1 miljoen euro toegevoegd voor 2017 en 2018.

(4) Naast deze begroting is er binnen de begroting van de Wmo 0,5 miljoen in 2016 en 0,5 miljoen in 2017 vrijgemaakt voor extra inzet op aanpak van schulden.

(5) Bij de VJN 2016 is een bedrag van 560.000 euro vrijgemaakt voor 2017 om een fonds voor problematische schulden bij jongeren op te zetten. Deze is nog niet opgenomen in de begroting.

Alle armoederegelingen zijn open einde regelingen. Op basis van ervaringen van voorgaande jaren, maatschappelijke ontwikkelingen en onderzoek ramen we de hoogte van de bedragen. We monitoren de financiële ontwikkeling voortdurend. Indien nodig leidt dit tot bijsturingsvoorstellen.